

ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ
ਖੇਤੀਬਾੜੀ (ਲਿਖਤੀ)

ਕੁੱਲ ਸਮਾਂ : 3 ਘੰਟੇ

ਕੁੱਲ ਅੰਕ : 70

ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਅਕਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ :

ਭਾਗ - I

1.	(ਅ)	ਸਫੈਦਾ	2 ਅੰਕ
2.	(ੳ)	ਸਾਹੀਵਾਲ	2 ਅੰਕ
3.	(ਸ)	ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ	2 ਅੰਕ
4.	(ੳ)	ਗ੍ਰੇਗਰ ਜੌਹਨ ਸੈਂਡਲ	2 ਅੰਕ
5.	(ਅ)	ਨੀਲੀ ਵੇਲੂ	2 ਅੰਕ
6.	(ੳ)	ਘੋੜਾ	2 ਅੰਕ

ਭਾਗ - II

7.	ਚਿੱਟਾ	2 ਅੰਕ
8.	46	2 ਅੰਕ
9.	310	2 ਅੰਕ
10.	ਪੱਤੇ	2 ਅੰਕ
11.	ਨਿਰਜੀਵਾਂ	

ਭਾਗ - III

12.	ਸਹੀ	2 ਅੰਕ
13.	ਸਹੀ	2 ਅੰਕ
14.	ਸਹੀ	2 ਅੰਕ
15.	ਸਹੀ	2 ਅੰਕ
16.	ਸਹੀ	2 ਅੰਕ

ਭਾਗ - IV

17.	(ii)	2 ਅੰਕ
18.	(iii)	2 ਅੰਕ
19.	(iv)	2 ਅੰਕ
20.	(v)	2 ਅੰਕ
21.	(i)	2 ਅੰਕ

ਭਾਗ - V

22.	ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
	ਜਾਂ	
	ਇੱਕ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
23.	ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
	ਜਾਂ	
	ਇੱਕ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
24.	ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
	ਜਾਂ	
	ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
25.	ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ
	ਜਾਂ	
	ਇੱਕ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ੀ ਅੰਗ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ੀ ਅੰਗ ਲਿਖਣ ਤੇ 3 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	3 ਅੰਕ

ਭਾਗ - VI

26.	ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ :			
	(ੳ) ਜ਼ਮੀਨ	1 ਅੰਕ	(ਅ) ਦੋ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ	$\frac{1}{2} + \frac{1}{2}$ ਅੰਕ
	(ੲ) ਬੀਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ	1 ਅੰਕ	(ਸ) ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ	1 ਅੰਕ
	ਜਾਂ			
	ਇੱਕ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		
27.	ਕੋਈ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਿਖਣ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		
	ਜਾਂ			
	ਕੋਈ ਇੱਕ ਸਹੂਲਤ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਿਖਣ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		
28.	ਕੋਈ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਵਿਧੀਆਂ ਲਿਖਣ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		
	ਜਾਂ			
	ਕੋਈ ਇੱਕ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਲਾਭ ਲਿਖਣ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		
29.	ਕੋਈ ਇੱਕ ਅੰਗ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਮ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		
	ਜਾਂ			
	ਕੋਈ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਲਿਖਣ ਦੇ 1 ਅੰਕ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਤੇ 4 ਅੰਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ।	4 ਅੰਕ		

Roll No.....

065-H/A

Total No. of Questions: 29]

[Total No. of Printed Pages: 6

SS

AGRICULTURE (Theory)

(For Hearing Impaired / Mentally Retarded / Visually Impaired candidates)

(Punjabi, Hindi and English Versions)

(Evening Session)

Time Allowed: 3 hours

Maximum Marks: 70

ਨੋਟ :

- (i) ਆਪਣੀ ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ ਵਾਲੇ ਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾ-ਕੋਡ/ਪੇਪਰ-ਕੋਡ 065-H/A ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰੋ ।
- (ii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਨੇ ਗਿਣ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੋ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਟਾਈਟਲ ਪੰਨੇ ਸਹਿਤ 26 ਪੰਨੇ ਹਨ ਅਤੇ ਠੀਕ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਹਨ ।
- (iii) ਉੱਤਰ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਾ/ਪੰਨੇ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨ/ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।
- (iv) ਕੋਈ ਵਾਧੂ ਸ਼ੀਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ । ਇਸ ਲਈ ਉੱਤਰ ਢੁਕਵੇਂ ਹੀ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਉੱਤਰ ਨਾ ਕੱਟੋ ।
- (v) ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨ ਲਗਾ ਦਿਉ ।

ਭਾਗ - I

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਚੁਣੋ :

- ਕਿਹੜਾ ਰੁੱਖ ਸੇਮ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਉਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?
(ੳ) ਟਾਹਲੀ (ਅ) ਸਫੈਦਾ (ੲ) ਕਿੱਕਰ (ਸ) ਨਿੰਮ 2
- ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਭਾਰਤੀ ਨਸਲ ਦੀ ਗਾਂ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
(ੳ) ਸਾਹੀਵਾਲ (ਅ) ਮੁਰੂ (ੲ) ਨੀਲੀ ਰਾਵੀ (ਸ) ਸੂਰਤੀ 2
- ਮੀਟ ਅਤੇ ਆਂਡੇ ਕਿਹੜੇ ਧੰਦੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?
(ੳ) ਮਧੂ ਮੱਖੀ ਪਾਲਣ (ਅ) ਖਰਗੋਸ਼ ਪਾਲਣ (ੲ) ਸੂਰ ਪਾਲਣ (ਸ) ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ 2
- ਅਨੁਵੰਸ਼ਿਕੀ ਦਾ ਜਨਮਦਾਤਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
(ੳ) ਗ੍ਰੇਗਰ ਜੌਹਨ ਮੈਂਡਲ (ਅ) ਚਾਰਲਿਸ ਡਾਰਵਿਨ (ੲ) ਨਿਊਟਨ (ਸ) ਆਈਨਸਟੀਨ 2
- ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
(ੳ) ਹਾਥੀ (ਅ) ਨੀਲੀ ਵੇਲੂ (ੲ) ਊਠ (ਸ) ਮੱਝ 2
- ਇਓਹਿਪਿਸ ਕਿਸ ਜੰਤੂ ਦਾ ਪੂਰਵਜ ਸੀ ?
(ੳ) ਘੋੜਾ (ਅ) ਮਨੁੱਖ (ੲ) ਇੱਲ (ਸ) ਸੂਰ 2

ਭਾਗ - II

ਬਰੈਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣ ਕੇ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰੋ :

- ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਚੂਨੇ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਚਿੱਟਾ / ਕਾਲਾ) 2
- ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । (64 / 46) 2
- ਮੱਝ ਦਾ ਗਰਭ ਕਾਲ ਦਿਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (310 / 210) 2
- ਪੱਥਰਚੱਟ ਦਾ ਨਵਾਂ ਪੌਦਾ ਰਾਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਪੱਤੇ / ਬੀਜ) 2
- ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । (ਸਜੀਵਾਂ / ਨਿਰਜੀਵਾਂ) 2

ਭਾਗ - III

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਥਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਦੱਸੋ :

- ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । 2
- ਬਾਜਰਾ ਅਤੇ ਜਵਾਰ ਚਾਰੇ ਵਾਲੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਹਨ । 2
- ਵਧੀਆ ਨਸਲ ਦੀ ਮੱਝ ਦੀ ਚਮੜੀ ਪਤਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । 2

15. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਪੌਦੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । 2
16. ਡੱਫੂ ਅਤੇ ਕੱਛੂਕੁੰਮਾ ਛੱਪੜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । 2

ਭਾਗ - IV

ਕਾਲਮ '1' ਦਾ ਕਾਲਮ '2' ਨਾਲ ਸਹੀ ਮਿਲਾਨ ਕਰੋ :

ਕਾਲਮ '1'	ਕਾਲਮ '2'	
17. ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਣ ਦਾ ਅਕਾਰ	(i) ਊਠ	2
18. ਗਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਨਸਲਾਂ	(ii) ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ	2
19. ਮਾਸ ਲਈ ਪਾਲੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਰਗੀਆਂ	(iii) ਸਾਹੀਵਾਲ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ	2
20. ਵਾਸ਼ਪ ਉਤਸਰਜਨ ਮਾਪਣ ਵਾਲਾ ਯੰਤਰ	(iv) ਬਰਾਇਲਰਜ਼	2
21. ਮਾਰੂਥਲ ਦਾ ਜਹਾਜ਼	(v) ਪੋਟੋਮੀਟਰ	2

ਭਾਗ - V

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 20-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ:

22. ਭੂਮੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? 3
- ਜਾਂ
- ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ? 3
23. ਸੰਤਾਨ ਉਤਪਤੀ ਜਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਨਸਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 3
- ਜਾਂ
- ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੁੰਝਾਂ ਕੱਟਣ ਦੇ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਲਿਖੋ । 3
24. ਮੈਂਡਲ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਲਿਖੋ । 3
- ਜਾਂ
- ਤਣੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਲਿਖੋ । 3
25. ਸਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ? 3
- ਜਾਂ
- ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤਿੰਨ ਅਵਸ਼ੇਸ਼ੀ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ । 3

ਭਾਗ - VI

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 30-40 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ:

26. ਸੂਰਜਮੁਖੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਓ : 4
- (ੳ) ਜ਼ਮੀਨ (ਅ) ਦੇ ਉੱਨਤ ਕਿਸਮਾਂ (ੲ) ਬਿਜਾਈ ਦਾ ਸਮਾਂ (ਸ) ਬੀਜ ਦੀ ਮਾਤਰਾ
- ਜਾਂ
- ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਮੱਲ੍ਹੜ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਲਾਭ ਲਿਖੋ । 4
27. ਗਲਘੋਟੂ ਰੋਗ ਨਾਲ ਪੀੜਿਤ ਗਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਲਿਖੋ । 4
- ਜਾਂ
- ਇੱਕ ਆਦਰਸ਼ ਮੁਰਗੀਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ? 4
28. ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰ-ਪਰਾਗਣ ਦੀਆਂ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਧੀਆਂ ਲਿਖੋ । 4
- ਜਾਂ
- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੰਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਲਾਭ ਲਿਖੋ । 4
29. ਖਰਗੋਸ਼ ਦੀ ਮਲ-ਤਿਆਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਚਾਰ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਲਿਖੋ । 4
- ਜਾਂ
- ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀੜੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ । 4

(Hindi Version)

नोट :

- (i) अपनी उत्तर पुस्तिका के मुख्य पृष्ठ पर विषय-कोड/पेपर कोड वाले खाने में 065-H/A अवश्य लिखें ।
(ii) उत्तर पुस्तिका लेते ही इसके पृष्ठ गिनकर देख लें कि इसमें टाइटल सहित 26 पृष्ठ हैं एवं सही क्रम में हैं ।
(iii) उत्तर पुस्तिका में खाली छोड़े गये पृष्ठ/पृष्ठों के पश्चात् हल किये गये प्रश्न/प्रश्नों का मूल्यांकन नहीं किया जाएगा ।
(iv) कोई अतिरिक्त शीट नहीं मिलेगी । इस लिए उत्तर ही लिखें और लिखा हुआ उत्तर न काटें ।
(v) प्रत्येक प्रश्न का उत्तर समाप्त हो जाने के पश्चात् एक लाइन लगा दें

भाग - I

निम्नलिखित प्रश्नों के सही उत्तर चुनें :

- कौन सा वृक्ष सेम वाली भूमि में उगाया जा सकता है ?
(क) शीशम (ख) सफेदा (ग) बबूल (घ) नीम 2
- सर्वाधिक दूध देने वाली भारतीय नस्ल की गाय कौन सी है ?
(क) साहीवाल (ख) मुरा (ग) नीली रावी (घ) सुरती 2
- मीट और अण्डे किस धंधे से प्राप्त किये जाते हैं ?
(क) मधुमक्खी पालन (ख) खरगोश पालन (ग) सूअर पालन (घ) मुर्गी पालन 2
- आनुवंशिकी का जनक किसे माना जाता है ?
(क) ग्रेगर जॉन मेंडल (ख) चार्ल्स डार्विन (ग) न्यूटन (घ) आइंस्टीन 2
- विश्व में सबसे बड़ा प्राणी कौन सा है ?
(क) हाथी (ख) नीली व्हेल (ग) ऊंट (घ) भैंस 2
- ईयोहिप्पस किस जंतु का पूर्वज था ?
(क) घोडा (ख) मनुष्य (ग) चील (घ) सूअर 2

भाग - II

ब्रैकेट में से सही शब्द चुन कर रिक्त स्थान भरें :

- भूमि में चूने की मात्रा अधिक होने के कारण उस का रंग हो जाता है । (सफेद / काला) 2
- यूरिया खाद में प्रतिशत नाइट्रोजन होती है । (64 / 46) 2
- भैंस का गर्भकाल दिन का होता है । (310 / 210) 2
- पत्थरचट्टा का नया पौधा से तैयार किया जाता है । (पत्ते / बीज) 2
- में वृद्धि नहीं होती है । (सजीवों / निर्जीवों) 2

भाग - III

निम्न कथनों में से ठीक अथवा गलत बताएं :

- रासायनिक खाद कारखानों में तैयार की जाती है । 2
- बाजरा और ज्वार चारे वाली फसलें हैं । 2
- अच्छी नस्ल की भैंस की चमड़ी पतली होती है । 2
- प्रकाश संश्लेषण क्रिया के दौरान पौधे कार्बन डाइऑक्साइड गैस लेते हैं । 2
- मेंढक और कछुए तालाब में रहते हैं । 2

भाग - IV

कालम '1' का कालम '2' से सही मिलान करो :

कालम '1'	कालम '2'	
17. चीकनी मिट्टी के कणों का आकार	(i) ऊंट	2
18. गाय की देशी नस्लें	(ii) बहुत बारीक	2
19. मांस के लिए पाली जाने वाली मुर्गियां	(iii) साहीवाल और हरियाणा	2
20. वाष्पोत्सर्जन मापने वाला यंत्र	(iv) ब्रायलर	2
21. मरुस्थल का जहाज	(v) पोटोमीटर	2

भाग - V

निम्न प्रश्नों के उत्तर 20-30 शब्दों में दें :

22. भूमि के तेजाबी होने के क्या कारण हैं ? 3
- अथवा
- रासायनिक खाद किसे कहते हैं ? 3
23. संतान उत्पत्ति अथवा पशुओं की नस्ल बनाने के तीन सिद्धांतों के नाम लिखो । 3
- अथवा
- मुर्गियों की चोंच काटने के कोई तीन लाभ लिखो । 3
24. मेंडल की सफलता के तीन मुख्य कारण लिखो । 3
- अथवा
- तने की तीन विशेषताएं लिखो । 3
25. सजीवों के वर्गीकरण की आवश्यकता क्यों होती है ? 3
- अथवा
- मनुष्य के किसी तीन अवशेषी अंगों के नाम लिखो । 3

भाग - VI

निम्न प्रश्नों के उत्तर 30-40 शब्दों में दें :

26. सूर्यमुखी की खेती के बारे में जानकारी निम्नलिखित बिंदुओं के आधार अनुसार दो : 4
- (क) भूमि (ख) दो उन्नत किस्में (ग) बीजाई का समय (ड) बीज की मात्रा
- अथवा
- भूमि में जीवांश के कोई चार लाभ लिखो । 4
27. गलघाँटू रोग से ग्रस्त गाय के कोई चार लक्षण लिखो । 4
- अथवा
- एक आदर्श मुर्गीखाने में कौन-कौन सी चार मुख्य सुविधाएं होनी चाहिए । 4
28. पौधों में पर-परागण की कोई चार विधियां लिखो । 4
- अथवा
- प्रकाश संश्लेषण क्रिया से होने वाले कोई चार लाभ लिखो । 4
29. खरगोश की मल-त्याग प्रणाली के किसी चार अंगों के नाम और उनके कार्य लिखो ।
- अथवा
- रेशम के कीड़े के जीवन चक्र की चार अवस्थाओं का वर्णन करो । 4

(English Version)**Note :**

- (i) You must write the subject code / paper code **065-H/A** in the box provided on the title page of your answer-book.
- (ii) Make sure that the answer-book contains 26 pages (including title page) and are properly serialied as soon as you receive it.
- (iii) Question/s attempted after leaving blank page/s in the answer-book would not be evaluated.
- (iv) No extra sheet will be given. Write answer to the point. Do not strike the written answer.
- (v) Draw a line at the end of the answer to each question.

Part - I**Choose right answer of the following questions:**

1. Which tree can be grown in water logged soils?
(a) Rosewood (b) Eucalyptus (c) Acacia (d) Neem 2
2. Which Indian cow breed yield the highest milk?
(a) Sahiwal (b) Murrah (c) Neeli Ravi (d) Surti 2
3. Meat and eggs are obtained from which enterprise?
(a) Beekeeping (b) Rabbit farming (c) Pig farming (d) Poultry farming 2
4. Who is the father of genetics?
(a) Gregor Mendel (b) Charles Darwin (c) Newton (d) Einstein 2
5. Which is the largest creature in the world?
(a) Elephant (b) Blue whale (c) Camel (d) Buffalo 2
6. Eohippus was the ancestor of which animal?
(a) Horse (b) Human (c) Eagle (d) Pig 2

Part - II**Fill in the blanks by choosing the right words in brackets:**

7. Due to the high quantity of lime in the land, its colour becomes (white / black) 2
8. Urea fertilizer contains percent nitrogen. (64 / 46) 2
9. Gestation period of a buffalo is days. (310 / 210) 2
10. Bryophyllum (*Patharchatta*) plants are propagated by (Leaf / seed) 2
11. things do not grow. (Living / Non-living) 2

Part - III**State True or False from the following statements:**

12. The chemical fertilizers are manufactured in the industries. 2
13. Millet and sorghum are fodder crops. 2
14. A good breed of buffalo has thin skin. 2
15. The plants take carbon dioxide gas during the photosynthesis. 2
16. Frog and tortoise live in pond. 2

Part - IV

Match the correct column '1' to column '2':

Column '1'	Column '2'	
17. Size of clay soil particles	(i) Camel	2
18. Indigenous breeds of cow	(ii) Very small	2
19. Chickens reared for meat purpose	(iii) <i>Sahiwal</i> and <i>Haryana</i>	2
20. Device used to measure transpiration	(iv) Broiler	2
21. Ship of the desert	(v) Potometer	2

Part - V

Write the answer of the following questions in 20-30 words:

22. Which are the main reasons for the soil to become acidic? 3
 or
 What is the chemical fertilizer? 3
23. Write the names of the three principles of breeding animals. 3
 or
 Write any three advantages of debeaking of chickens. 3
24. Write three main reasons for Mendel's success. 3
 or
 Write three characteristics of the stem. 3
25. Why do we need classification of organisms? 3
 or
 Write the names of any three vestigial organs of the human. 3

Part - VI

Write the answer of the following questions in 30-40 words:

26. Give suitable information under following heads for Sunflower cultivation: 4
 (a) Soil (b) Two improved varieties
 (c) Time of sowing (d) Seed rate
 or
 Write any four benefits of organic matter in the soil. 4
27. Write any four symptoms of cow infested with Hemorrhagic Septicemia (*Galghontu*) disease. 4
 or
 What four main facilities should be in an ideal poultry farm? 4
28. Write any four methods of cross-pollination in plants. 4
 or
 Write any four advantages occurring from photosynthesis process. 4
29. Write the names and their work of any four parts of the excretory system of the rabbit. 4
 or
 Describe the four stages of life cycle of a silkworm. 4